

PROMETHEUS EN SCRIABIN

jibbe willems voor tgmaastricht en philharmonie zuid-nederland – januari 2018

PROMETHEUS

SCRIABIN

PROMETHEUS Duizenden jaren hang ik hier, de tel ben ik tijden kwijt,
mijn straf is eeuwig, en hoe lang ik hier ook hang,
de eeuwigheid is nog maar nét begonnen.

Ik, Prometheus, vertrouweling en huisvriend van de Olympische goden,
tenminste, dat was ik, tot ik hen het vuur ontfutselde
en aan de mensheid ten geschenke bracht.

Ik verlichtte de mens, bracht hen verheffing,
gaf hen de macht over de vlammen
zodat ze bevoorrecht zouden zijn boven de dieren.

Al bewezen in de tijd dat ik hier hang
sommige mensen nog dierlijker dan beest te zijn.

Ik gaf de mens het vuur en het vuur wordt immer nog aanbeden,
maar ik, Prometheus, ben door iedereen vergeten,
op wat liefhebbers van de klassieken na. Voor wat het waard is.

En ondertussen blijft mijn straf maar duren. Elke dag komt Ethon,
die arend met zijn hondenkop, mijn lever uit mijn zijde pikken.
Het orgaan groeit 's nachts weer aan, zodat bij dageraad
het hele feest weer van voor af aan begint. Al moet ik
zeggen dat de grootste kwelling na duizenden jaren
aan deze rotswand niet de pijn is van het eeuwigdurend pikken,
maar de verveling van de eeuwigdurende herhaling.

Maar vandaag is anders. Over de rotswand komt een man
met vastberaden blik aangeklauterd, glibberend
over duizenden jaren opgehoopte ontlasting.
Van mij. Ja. Ik moet toch ergens mijn gevoeg doen?
Veel bewegingsvrijheid heb ik niet...

SCRIABIN Prometheus!

PROMETHEUS Juist, dat ben ik.
Met wie heb ik het genoeg?

SCRIABIN Het genoeg is geheel aan mijn kant.

PROMETHEUS Dat kan kloppen, ik hang hier met een vitaal orgaan
uit mijn zijde gestulpt boven een gapende afgrond,
daar is niet veel genoeglijkst aan.

HERAKLES Al duizenden jaren, ja, als straf van de goden
omdat u het vuur uit de hemel hebt gestolen
en aan de mensheid heeft gegeven.

PROMETHEUS Ik weet het, ja,
ik was erbij.
Maar wie bent u nu?

SCRIABIN U herkent mij niet?

PROMETHEUS Het spijt me, zou ik u moeten kennen?

SCRIABIN Scriabin.

PROMETHEUS Scriabin?

SCRIABIN Alexander Scriabin.

PROMETHEUS Alexander Scriabin? Ik ken mijn klassiekers,
ik dacht dat Herakles mij zou komen bevrijden,
zo gaat het verhaal dat al eeuwen wordt verteld.

SCRIABIN Ja, al eeuwenlang hetzelfde liedje,
tijd voor verandering, tijd voor vernieuwing.
Denk nog eens goed na.
Alexander Nikolajevitsj Scriabin?

PROMETHEUS Het spijt me.

SCRIABIN Ik ben een verschijning zoals er in de muziekgeschiedenis
slechts zelden een geboren wordt. Dat zei Stravinski over mij.

PROMETHEUS Stravinski, ja, die ken ik wel.

SCRIABIN Maar van mij heeft u niet gehoord.

PROMETHEUS Dat moet u niet persoonlijk opvatten.

SCRIABIN Misschien komt het zo bij u terug, we laten het even rusten.
Het is me hoe dan ook een eer u te ontmoeten.
U bent een voorbeeld voor mij, een inspiratiebron,
ik put kracht uit uw vuur, dat zoveel meer is dan vlammen,
het is licht, inspiratie, een plek waar mensen rondom samen komen,
met het vuur bracht u de kunsten naar de mensheid,
daarvoor moet ik u bedanken. Ik ben een kunstenaar,
Scriabin. De componist. En zoveel meer.
Er gaat nog steeds geen lampje branden?

PROMETHEUS Er gaat helemaal niks branden.

SCRIABIN Er zal een tijd komen waarin elke mens
van de ene pool naar de andere zal galopperen
om nog maar een pauze uit mijn werk te horen.

PROMETHEUS Is uw muziek zo mooi?

SCRIABIN Mooi! Dat is ondergeschikt.
Ik maak kunst om de wereld te redden.

PROMETHEUS De wereld te redden.

SCRIABIN Dat is de taak van de kunstenaar,
om de wereld ingrijpend te veranderen.

PROMETHEUS De wereld veranderen, ik zou ermee uitkijken,
ik heb het een keer gedaan
en kijk wat er van mij gekomen is.

SCRIABIN Ja, wij zijn hetzelfde, u en ik.

PROMETHEUS Maar ik hang hier
en u bent vrij.

SCRIABIN Wij zijn rebellen die de wereld bijlichten met de vlam van de kunst.
Snapt u? Net als u wil ik de mensheid transformeren tot een ideale,
spirituele samenleving. Een opgang van het ego in een universeel bewustzijn.

PROMETHEUS Dat klinkt werkelijk heel mooi maar het klinkt ook als hoogmoed.
En als er iets is waar de goden een hekel aan hebben is het hoogmoed.
Kijk naar mij, ik hang hier al duizenden jaren, mijn straf voor hoogmoed.

SCRIABIN Wel, aan die straf komt vandaag een einde.

PROMETHEUS Werkelijk?

SCRIABIN Zowaar ik Alexander Nikolajevitsj Scriabin heet.
Er gaat nog steeds geen belletje rinkelen?

PROMETHEUS Sorry.

SCRIABIN Nee. Het is goed. Komt wel.

PROMETHEUS En waarom?

SCRIABIN Hoe bedoelt u waarom?

PROMETHEUS Waarom komt u mij bevrijden,
waar heb ik dat aan verdiend?

SCRIABIN U bent de man met de vooruitziende blik.
u hebt de mensen verder geholpen,
zonder u zou de mens blind zijn in de nacht
bevrozen in de winter,
u heeft licht en warmte gebracht
het vuur
u heeft de mensen ijzer leren smelten en smeden
ten koste van uzelf.

U bent een held.
Een voorbeeld.
Een inspiratie!

PROMETHEUS Dat hangt ervan af.

SCRIABIN Waarvan?

PROMETHEUS Aan wie u het vraagt.

SCRIABIN Als u het aan mij vraagt dan zeg ik volmondig:
Prometheus is een held.

PROMETHEUS Volgens de goden ben ik een misdadiger,
heeft hoogmoed mij tot diefstal gebracht,
en heb ik, door het vuur van hen te stelen,
onze vriendschap verraden. De goden willen
dat ik eeuwig voor mijn misdaad boet.

SCRIABIN De goden.
U hangt hier al werkelijk te lang.
De goden die u hebben gestraft
hebben ons allang verlaten.

PROMETHEUS Hoe bedoelt u?

SCRIABIN De lucht is leeg.

PROMETHEUS U gelooft niet in de goden?

SCRIABIN Ja, natuurlijk wel, op metafysisch niveau,
op metaforisch niveau. De goden in mijn hoofd.
Kijk, ik ben ervan overtuigd
dat alles zich in de geest van de mens afspeelt
en dat de geest in staat is de wereld te veranderen.

PROMETHEUS Het onstoffelijke verandert het stoffelijke?

SCRIABIN Zo vreemd is dat niet.

PROMETHEUS Nee?

SCRIABIN De wereld is te allen tijde slechts een afspiegeling
van wat er in het spirituele speelt. Dus ja,
ik geloof dat de goden bestaan,
want ze bestaan omdat ik erin geloof.

PROMETHEUS Jaja.

SCRIABIN U snapt het.

PROMETHEUS Maar ondertussen hang ik hier,
boven een afgrond, niet in een hoofd.

SCRIABIN Dat ligt eraan hoe u het bekijkt.

PROMETHEUS Ik bekijk dat vanuit een puur praktisch perspectief.

SCRIABIN Juist. Goed. Hoe dan ook, ik kom u bevrijden.
U heeft genoeg geleden.

PROMETHEUS Bent u mijn rechter?

SCRIABIN Na drieduizend jaar mag u,
van uw ketenen ontdaan,
terugkeren naar de aarde.

Samen met mij.
Waar wij door de mensen ontvangen
en aanbeden zullen worden.

PROMETHEUS En waarom doet u dit?

SCRIABIN Doet dat ertoe?

PROMETHEUS *What's in it for you?*

SCRIABIN Is de reden van belang voor het doel: uw vrijheid?

PROMETHEUS Ik ben gewoon benieuwd.

SCRIABIN Welnu, u bent mijn *gesamtkunstwerk*.

PROMETHEUS Pardon?

SCRIABIN Een kosmisch werk, muziek, licht, acteurs,
een immense ervaring om het publiek te verheffen,
een feestelijke gebeurtenis, een blik op de toekomst,
een vernieuwing van jewelste.

PROMETHEUS Maar ik ben geen kunstenaar.

SCRIABIN U bent het kunstwerk!
U bent het onderwerp van mijn belangrijkste compositie!
U bent het hoogtepunt van mijn excentrieke artistieke persoonlijkheid
en mijn eerste stap in het verenigen
van álle soorten kunst tot één geheel!

PROMETHEUS Ik ben een kunstwerk.

SCRIABIN Een reis van de duistere chaos tot een kosmische apotheose
waarin alle kunsten samen komen. Immens groot. Gigantisch.
Ongeëvenaard. Meer dan honderd man orkest,
een pianosolist, een groot koor. Een totaalervaring!

PROMETHEUS Ik ben een totaalervaring?

SCRIABIN Een eenheid tussen klank, kleur en licht.
Een stuk dat de grenzen van een louter muzikaal werk overschrijdt.

PROMETHEUS En daar heeft u mij voor nodig?

SCRIABIN U bent mijn vuur! U bent net als ik de artiest
die met zijn kunst de mens boven zichzelf doet uitstijgen,
die het volk verheft, die de vonk doet overslaan,
een heilige vonk doet overslaan en de mensheid verlicht!
Weet u wat ik heb uitgevonden? Een lichtorgel!
Om die vonk te doen overslaan heb ik een lichtorgel toegevoegd
als bedwelmende bewustzijnsverruiming. Vlammen!
Een gloeiende zon! Glinsterende sterren! Komeetnevels!
Ik laat de wereld baden in muziek, kunst en licht!
Ik breng alle sensaties samen. Met mijn orgel kan ik

aan alle klanken kleuren geven, de zintuigen vloeien ineen,
ik breng alle sensaties samen, ik vul en vervolledig de hoofden van de mensen,
u bracht ze het vuur! Ik breng ze de toekomst!

PROMETHEUS Toe maar, de toekomst.

SCRIABIN Ik ontsluit de moeilijke doorgang naar de atonale muziek.
Het werk is volledig dissonant, behalve de slotnoot,
ik heb het consonante slotakkoord in fis groot gezet,
snapt u? Snapt u de grap? In fis groot, het mystieke akkoord,
met een loeiend orgelpunt achter de tonaliteit
steek ik mijn tong uit naar de negentiende eeuw.
Tijd voor de toekomst. Tijd voor het vuur!

PROMETHEUS Het vuur.

SCRIABIN Het vuur. Ja.
Was u niet met het vuur gekomen
dan was de mens al uitgestorven
in de eerste generatie.

U bent een held.

PROMETHEUS Ik wilde de mensen meer laten worden dan de dieren,
ik gaf ze het vuur. Wat hebben ze ermee gedaan?

Hebben zij hen die kou lijden helpen verwarmen?
Hebben zij ploegen gesmeed om de hongerigen te voeden?
Hebben zij hekken gemaakt om hun broers en zusters voor het gevaar te hoeden?

Nee.

Met het vuur hebben ze vlammenwerpers gebouwd.
Geen ploegen hebben ze gesmeed, maar zwaarden.
Geen hekken om hun broers en zusters te beschermen
maar om ze buiten te houden. In de kou. Hongerig.

Het vuur had voorspoed moeten brengen voor iedereen,
maar het bracht geweren, kogels, benzinebommen, een kernarsenaal.

De mensheid hadden een band kunnen smeden
eenheid voor allen onder de zon.

Dat heeft de mensheid niet.

Ik heb ze het vuur gegeven
om de vooruitgang naar de mens te brengen.

SCRIABIN Juist. Dat is de duistere chaos. Heel goed.
En samen gaan wij naar de kosmische apotheose.

PROMETHEUS Ik heb gefaald.

SCRIABIN Ten dele.
Maar uw reis is nog niet ten einde.

PROMETHEUS Laat mij maar hangen.

SCRIABIN Ik geef u een tweede kans.
Ik breng de mensheid Prometheus,
en zo verheffen en verlichten wij de mensheid.

PROMETHEUS Ja?
Waarom dit keer wel?

SCRIABIN Samen zijn wij niet één
maar twee vuren,
licht en warmte,
wij samen brengen de vlammen
van buiten af én van binnen uit.

Samen kunnen we slagen
waar u in uw eentje bent gefaald.

PROMETHEUS Scriabin en Prometheus?

SCRIABIN Een sterker duo kende de mensheid nog niet.

PROMETHEUS Goed. Doorbreek mijn ketenen,
haal mij naar beneden
en laten wij samen het karwei afmaken.

SCRIABIN Wij maken het karwei af.
Wij gaan de wereld redden.